

ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЦЕНІЧНИХ БАР'ЄРІВ

У роботі розглядаються результати дослідження індивідуально-психологічної специфіки переживання сценічних бар'єрів та їх характеристики у виконавців, які розрізняються емоційною диспозицією (схильністю до переживання емоцій певної модальності). Описуються відмінності у проявах сценічних бар'єрів представників різних типів емоційності.

Ключові слова: сценічний бар'єр, емоційність, тип емоційності, індивідуально-психологічні особливості.

Постановка проблеми. Здійснення диференціального аналізу феномену сценічних бар'єрів, зокрема, вивчення індивідуально-психологічних особливостей їх переживання; пошук схожості і відмінностей між виконавцями, що виявляються в специфіці сценічних бар'єрів і тих властивостей особистості, що супроводжують їх прояви; виявлення різноманіття способів поведінки в сценічних ситуаціях – все це відноситься до найбільш актуальних завдань психологічної науки і практики. Це зумовлено тим, що люди по-різному реагують на одні й ті ж самі життєві і професійні події, різними способами сприймають, переживають і долають (або не долають) труднощі, отримують при цьому різні результати і різний досвід.

З іншого боку, люди здійснюють одні і ті ж помилки і використовують схожі способи вирішення проблем [5].

Саме тому визначення сценічних бар'єрів стикається із труднощами і практичного, і теоретичного плану, що обумовлено надзвичайною широтою і варіативністю підходів до дослідження загальної проблеми психологічних бар'єрів [2; 3; 8, с. 3]. З одного боку, така ситуація сприяє розвитку еkleктичності уявлень в даній області, з іншого – свідчить про складність і неоднозначність самого психологічного феномена.

На сьогоднішній день існує велика кількість дисертаційних робіт, у яких ретельно розглянуто проблему теоретичного розуміння поняття психологічного бар'єру. Такий аналіз здійснено у роботах Н. А. Загуменних [4], Н. В. Сопілко [10], А. В. Массанова [6], О. І. Осокіної [7] та інших.

У роботах цих авторів феномен психологічного бар'єру розглянуто у контексті найбільш значимих зарубіжних досліджень таких напрямків, як психоаналітична теорія особистості (З. Фрейд, К. Юнг, К. Хорні, А. Адлер), гуманістична теорія (К. Роджерс), когнітивний напрям теорії особистості (Дж. Келлі), теорія поля (К. Левин) тощо. У той же час спостерігається майже повна відсутність розробок проблеми саме сценічних бар'єрів, що переживають виконавці (співачи, актори, музиканти).

На відміну від актуальних, ситуативних переживань (короткочасних реакцій і станів) сценічний бар'єр може проявлятися як властивість особистості, що характеризується позаситуативною (надситуативною) стійкою схильністю до переживань сценічних бар'єрів. Ми розглядаємо сценічний бар'єр і як психічний стан, і як стійку рису особистості, котра має складну структуру, і на формально-динамічному рівні представлена комплексом показників, що відбивають його психологічну сутність (психофізіологічний показник, емоційний,

когнітивний, конативний (поведінковий), контрольно-регулятивний, мотиваційно-ціннісний, ергічний (енергетичний) показник загальної схильності до "стоп-реакції", композитна оцінка – індекс сценічного бар'єру)

Якісно-кількісне поєднання означених показників схильності до сценічного бар'єру характеризує його індивідуально-типологічні особливості, що специфічним чином відбивається на специфіці властивостей особистості, які супроводжують різні прояви сценічного бар'єру [1; 9].

Метою даної роботи є пошук індивідуально-психологічних особливостей сценічного бар'єру, що переживають виконавці. Системоутворюючим чинником сценічного бар'єру (і як стану, і як риси особистості) обрана емоційність, котра будучи найважливішою психологічною складовою індивідуальності, визначає стійке специфічне ставлення особистості до навколишнього світу [9]. Емоційність розглядається як риса особистості, як чинник індивідуальних відмінностей у проявах сценічного бар'єру, як чинник, що визначає специфіку схильності до сценічних бар'єрів.

Методи дослідження. Для вивчення показників сценічного бар'єру нами попередньо, відповідно до вимог психометрики, був розроблений тест-опитувальник "Диференціальна діагностика схильності до переживань сценічних бар'єрів" [1]. Для діагностики емоційності використовувався "Чотирьохмодальнісний тест-опитувальник емоційності" О. П. Саннікової [9]. У дослідженні брали участь студенти та викладачі Одеської Музичної національної академії імені А. В. Нежданової у кількості 90 осіб у віці від 23 до 35 років.

Результати емпіричного дослідження та їх обговорення. Спочатку розглянемо результати кореляційного аналізу між двома рядами означених явищ: показниками сценічного бар'єру і якісними показниками (модальностями) емоційності (див. табл. 1).

При аналізі табл. 1 виявлено три очевидних факти: 1) модальність Р (радість) від'ємно пов'язана з такими показниками сценічного бар'єру: БЕМ, БКг, БК-Р, Берг, БСтп, ІнБ ($p \leq 0,01$) і з БПф ($p \leq 0,05$); 2) модальності Г (гнів), С (страх) і П (печаль) додатно пов'язані із більшістю показників сценічного бар'єру (СБ). Зокрема, модальність Г додатно пов'язана з показниками БПф, БКг, БК-Р, ІнБ ($p \leq 0,01$) і з показником БЕМ ($p \leq 0,05$). Модальність С додатно пов'язана із усіма наданими в табл. 1 показниками сценічного бар'єру: із БПф, БЕМ, БКг, Берг, БК-Р, БСтп, ІнБ ($p \leq 0,01$) і з показником БКн ($p \leq 0,05$). Модальність П також додатно пов'язана із показниками БПф, БЕМ, БКг, Берг, БК-Р,

БСтп та ІнБ ($p \leq 0,01$); 3) показник сценічного бар'єру зв'язків із модальностями емоційності. БМо (мотиваційно-ціннісний) не виявив жодних

Таблиця 1

Значимі коефіцієнти кореляцій між показниками сценічного бар'єру та емоційності ($N = 204$)

Показники емоційності	Показники сценічного бар'єру							
	БПф	БЕМ	БКг	БКн	БК-Р	БЕрг	БСтп	ІнБ
Р	-146*	-280**	-256**		-294**	-304**	-232**	-287**
Г	208**	140*	213**		231**			188**
С	229**	299**	345**	160*	300**	274**	242**	326**
П	220**	316**	299**		305**	260**	220**	307**

Примітка: 1) компоненти сценічного бар'єру: БПф – психофізіологічний; БЕМ – емоційний; БКг – когнітивний; БКн – конативний (поведінковий); БК-Р – контроль-регулятивний; БЕрг – ергічний, БСтп – загальна схильність до "стоп-реакцій" та ІнБ – індекс сценічного бар'єру; 2) модальності емоційності: Р – "радість", Г – "гнів", С – "страх", П – "печаль".

Слід зазначити, що за допомогою кореляційного аналізу ми групуємо простір *ознак* (показників), що досліджуються, і лише констатуємо факт наявності між ними взаємозв'язків. Використання же якісного аналізу дозволяє за допомогою методу "асів" згрупувати досліджуваних за певними ознаками, а саме, за ознакою емоційності, що дозволило виявити найбільш яскравих представників типів емоційності в цій вибірці і вивчити специфіку сценічних бар'єрів, що властива особам із певною емоційною диспозицією.

Отже, розглянемо індивідуально-психологічні характеристики сценічних бар'єрів виконавців, які розрізняються емоційною диспозицією. Попередньо ми систематизували цю вибірку ($N=90$) за стандартизованою шкалою значень кожної модальності емоційності, що дозволило нам виділити чотири групи осіб з домінуванням однієї з емоцій: групу осіб, схильних до емоції модальності Р (радість) та групи осіб, схильних до модальності Г (гнів), схильних до модальності С (страх) і до модальності П (печаль). Досліджувані виконавці розподілилися таким чином: групу осіб із емоційною диспозицією Р склали 12 осіб, групу Г – 7 осіб, групу С – 8 осіб, та група П охоплює 6 осіб.

На рис. 1 надані профілі показників сценічного бар'єра осіб із моноmodalною (домінування однієї емоційної модальності) емоційною диспозицією. Профілі побудовані з урахуванням середньої лінії ряду кожного показника сценічного бар'єру усієї вибірки. Отже, значення кожного показника виражене в балах і являє собою відхилення від середньої лінії ряду, яка проходить через точку у 24 бали.

Спочатку розглянемо профіль кожної групи окремо для того, щоб виявити домінуючі тенденції показників сценічного бар'єру, а після цього здійснимо традиційне порівняння профілів між собою. Задля цього проранжуємо значення показників сценічного бар'єру в кожному профілі окремо. Ранжування показників здійснюємо за зменшенням значень їх відхилення від середньої лінії ряду, тобто, від більшого відхилення – до меншого. Результати цієї процедури представлені в табл. 2. Розглянемо специфіку сценічних бар'єрів кожної групи окремо, спираючись на рис. 1 і табл. 2.

Отже, представники **групи Р** (домінування модальності радість), характеризуються переважно відсутністю негативних переживань, пов'язаних із публічним виступом, і навіть наявністю приємного емоційного збудження, підйому (БЕМ-). Ці особи позитивно ставляться до ситуації сценічного виступу, мають високий рівень самовладання на сцені (БК-Р-), добре контролюють свої відчуття, думки, свою поведінку, виразні рухи, міміку саме під час публічних виступів. Навіть якщо виконавці здійснюють помилку, або збій діяльності, представники цього типу емоційності легко приховують і виправляють помилку.

Представники цієї групи (групи Р) легко зосереджують увагу на своїх задачах під час виступу, навіть перед авторитетною аудиторією, їхні думки спрямовані на успіх, на розуміння й аналіз сценічної ситуації та своєї діяльності (БКг-). У той же час представники групи Р відрізняються від представників інших груп своєю внутрішньою свободою від усіх "особистих" емоцій (БСтп-) і при цьому здатні переживати емоції, пов'язані з музичним твором або роллю, що виконується.

Представники **групи Г** (домінування модальності гнів) характеризуються тим, що до або під час виступу виконавець відчуває сильну нервово-психічну напругу, неспокій, хвилювання, напруженість, роздратування, іноді навіть лють (БЕМ+). Сценічну ситуацію такі особи сприймають як загрози, що шкодить самооцінці, професійному благополуччю. Таким виконавцям важко встановити контроль за ситуацією, за собою, за процесом і результатом сценічної діяльності, їм важко контролювати свої реакції, думки, емоції, експресію (БК-Р+). Також представникам цієї групи властиво сприйняття сценічної ситуації як складної, як невизначеної, непрогнозованої (БКг+), що свідчить про слабкість раціонального компонента в оцінці ситуації, у прогнозі перспектив розвитку ситуації і можливих для особистості наслідків. І, нарешті, в осіб із емоційною диспозицією за типом Г іноді виникають проблеми зі сном, неприємні відчуття і дискомфорт в області живота, бувають порушення апетиту, підвищене потовиділення, фізична слабкість або напруга, збої дихання, тощо (БПф+).

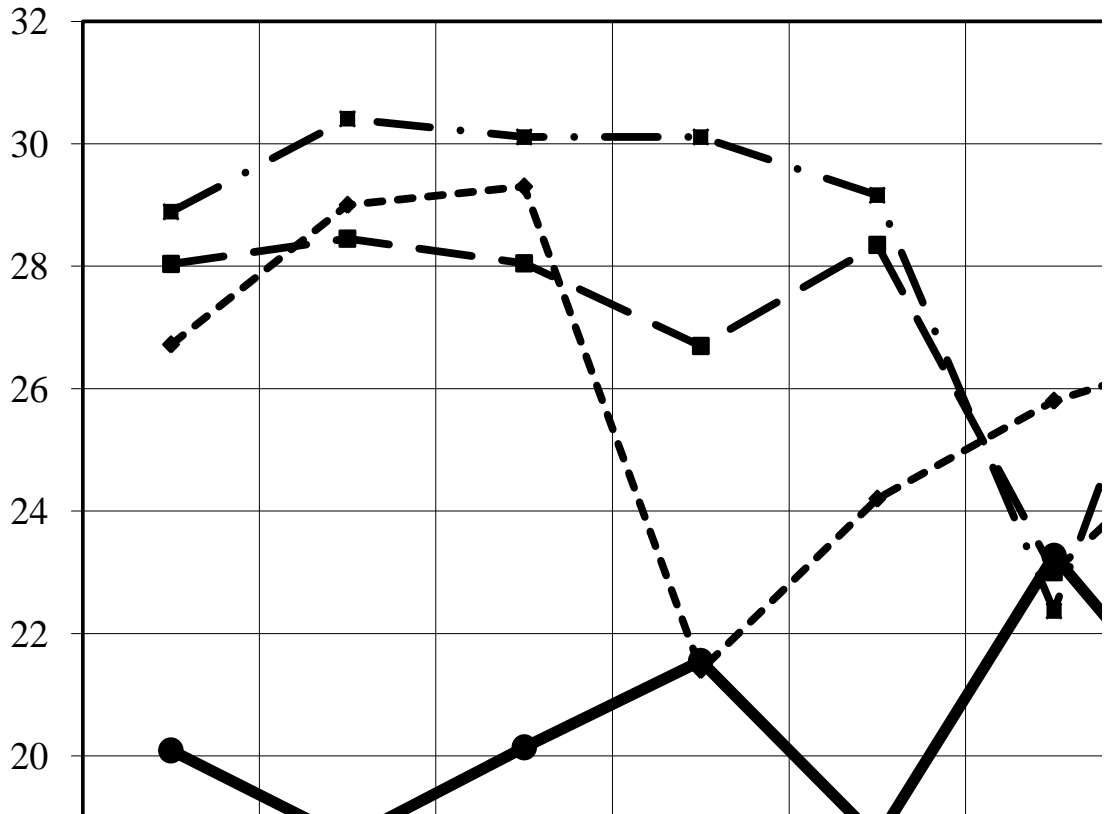

Рис. 1. Профілі показників сценічного бар'єру осіб із мономодальною емоційною диспозицією.

Таблиця 2

Найбільш виражені показники сценічних бар'єрів осіб, які розрізняються за мономодальним типом емоційності

Ранг	Показники сценічних бар'єрів осіб – представників мономодальних типів емоційності			
	Група Р-тип	Група Г-тип	Група С-тип	Група ІІ-тип
1	БЕм-	БЕм+	БСтп+	БКг+
2	БК-Р-	БК-Р+	БЕм+	БЕм+
3	БКг-	БКг+	БЕрг+	БСтп+
4	БСтп-	БПф+	БКг+; БКн+	БПф+;

Примітка: позначення "-" після абрєвіатури показників указує на розташування їх значень у просторі від'ємного полюсу континууму сценічного бар'єру; позначення "+" вказує на розташування значень показників у просторі додатного полюсу означеного континууму.

Що стосується виконавців, із домінуванням емоцій паттерна С (страх), то в першу чергу в них виявляється схильність до "стоп-реакцій", що призводить до зупинок дій, "емоційних пробок", до замирання, заціпеніння. Цікаво, що такі прояви властиві і емоції "страх", і цьому компоненту сценічного бар'єра ("стоп-реакції"). Сценічну ситуацію представники цієї групи сприймають як зону дискомфорту, як подію з несприятливим результатом. Їх інтенсивні переживання можуть блокувати сценічну діяльність, призвести до нападів паніки або повного спустошення, ступору (БСтп+). Ці особи відчувають страх різного ступеня й етіології, вони бояться сцени, глядачів, відчувають страх "перегоріти", страх провалу, страх перед авторитетними людьми, перед залом, аудиторією, перед недобррозичливою реакцією публіки, перед постійною напругою власного творчого потенціалу і таке інше (БЕм+). Такі особи витрачають багато психологічної і фізичної енергії, втрачають бадьорість, відчувають хронічну втому, що викликана виснажливою боротьбою з власним острахом "Наука і освіта", №9, 2014

перед виступом, відсутністю сил під час виступу (Бєрг+). Такі виконавці не зовсім розуміють, що відбувається із ними та навколо них, не завжди можуть аналізувати ситуацію, прогнозувати перспективи розвитку ситуації і можливих для себе наслідків, виявляють слабку рефлексію (БКг+). Слід зазначити, що експресія таких осіб може бути метушливою (рухи виконавця є перебільшено виразними), або, навпаки, повільною. Іноді такі особи навіть не можуть почати виступ, виявляють розгубленість, помилки, неадекватну поведінку, можуть припинити сценічну діяльність (БКн+).

Представники четвертої групи, тобто ті особи, які схильні до емоцій паттерну ІІ (печаль), за своїми характеристиками нагадують "страховиків". Їм також властиво слабе розуміння сценічної ситуації, слабка інтелектуальна активність у процесі сценічної діяльності, слабка антиципація і, як наслідок, недостатній прогноз перспектив розвитку ситуації і можливих для особистості наслідків (БКг+). Такі виконавці під час виступу відчувають сильну нервово-психічну напру-

гу, неспокій, хвилювання. Сценічну ситуацію сприймають емоційно насиченою і як таку, що загрожує їхньому здоров'ю, соціальному і професійному благополуччю (БЕм+). Як і особи групи С (домінування страху), "печальники" схильні до "стоп-реакцій", що характеризуються інтенсивно вираженими переживаннями на сцені з будь-якого приводу, перезбудженням, відчаєм у процесі сценічної діяльності, публічного виступу. Ці переживання можуть блокувати сценічну діяльність, призводять до повного спустошення, ступору (БСтп+). Особи, які схильні до емоцій паттерну печаль, відчувають сценічний бар'єр і на психофізіологічному рівні організації індивідуальності, що проявляється в різних фізичних відчуттях виконавця. Такі особи відчувають тремор рук, пересихання в роті, серцебиття, підвищене потовиділення, фізичну слабкість або напругу, збої дихання тощо. Деякі виконавці навіть хворіють перед виступом (БПф+).

Таким чином, ми розглянули профіль кожної групи осіб, які схильні до певного модального типу емоційності, що дало нам можливість вивчити специфіку проявів їх сценічних бар'єрів. Для порівняння цих профілів здійснений пошук достовірних відмінностей між однойменними показниками сценічних бар'єрів чотирьох груп осіб з домінуванням емоцій паттернів Р, Г, С і П за t-критерієм Ст'юдента. Отримані результати підтверджують характеристики сценічних бар'єрів, що виявляються у представників означених груп. Дійсно, досить ярко виявлена схожість у змісті проявів сценічних бар'єрів у представників трьох груп осіб із домінуванням від'ємних емоцій, і зовсім протилежні прояви сценічного бар'єра виявлені в осіб з емоційною диспозицією "радість". Слід зазначити, що пошук проявів емоційності, що виявляються в індивідуально-типовій специфіці сценічного бар'єру, здійснювався не лише на основі заданих інтерпретацій [9], але і на основі бесід із виконавцями (представниками цих груп) і спостережень за ними.

Отже, ми довели, що емоційність, яка характеризує ставлення до світу (позитивне, або негативне), спосіб взаємодії із ним (активний, або пасивний) і спрямованість (на об'єкт, або від нього) [там само] впливає і на специфіку сценічних бар'єрів. Особливості емоційного фону, що супроводжують сценічні бар'єри, експресію, поведінку, особливості їх контролю і регуляції, вибір способів поведінки, спрямованих на гальмування сценічних бар'єрів (а, можливо, і на їх загострення), також відрізняються в осіб із різною

емоційною диспозицією.

Висновки:

1. Вивчення індивідуально-психологічної специфіки випробування сценічних бар'єрів та їх характеристик здійснювалося у виконавців, які розрізняються емоційною диспозицією. Кореляційний аналіз виявив наявність від'ємних значимих зв'язків модальності Р (радість) і додатних зв'язків модальностей Г (гнів), С (страх) і П (печаль) із більшістю показників сценічних бар'єрів. Аналіз профілів сценічних бар'єрів виділених груп досліджуваних показує певну схожість у змісті проявів сценічних бар'єрів у трьох груп осіб із домінуванням від'ємних емоцій (Г, С, П), і зовсім протилежними є прояви, що виявлені в осіб із емоційною диспозицією "радість".

2. Доведено, що емоційність, яка характеризує ставлення до світу (позитивне, або негативне), спосіб взаємодії із ним (активний, або пасивний) і спрямованість на об'єкт або від нього, впливає і на специфіку сценічних бар'єрів. Особливості емоційного забарвлення, що супроводжують сценічні бар'єри, експресію, поведінку, особливості їх контролю і регуляції, вибір способів поведінки, спрямованих на гальмування сценічних бар'єрів, відрізняються в осіб із різною емоційною диспозицією.

3. Встановлено, що особи зі схильністю до переживань сценічних бар'єрів, і в яких діагностовано емоційну диспозицію за типом емоцій з від'ємним знаком (домінування емоцій паттерну "гнів" або "страх", або "печаль"), на відміну від несхильних до сценічного бар'єра з домінуванням емоцій паттерну "радість", створюють внутрішню особистісну когнітивно-емоційну напругу. Для них характерне спотворення розуміння себе, відмова від рефлексії з приводу свого стану і поведінки (за виключенням представників групи С "страх"), зсув ціннісних орієнтацій у напрямі знецінення себе як виконавця, демонстрація неадекватних емоційних реакцій, страхів, які блокують виконавську діяльність, і – що є дуже важливим – відсутність, або слабка саморегуляція власних станів. Об'єктивними наслідками такої спрямованості особистості і є виникнення реальних збоїв у процесі сценічної діяльності, поява бар'єрів, що супроводжуються недосагненнями мети, неотриманням бажаного результату, порушенням розвитку особистості виконавця і навіть зривами, що можуть призвести до відмови від професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. А. с. Диференціальна діагностика схильності до переживань сценічних бар'єрів (психодіагностичний комплекс методик) / А. О. Саннікова. – № 33970; заявл. 05.05.2010, реєстрац. 05.07.2010.
2. Василюк Ф. Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций) / Федор Ефимович Василюк. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 200 с.
3. Галыгин В. Ф. О проявлениях психологического барьера при внедрении АСУ / Василь Федорович Галыгин // Социально-психологические проблемы

руководства и управления коллективами. – М., 1974. – С. 21.

4. Загуменных Н. А. Психологические барьеры в процессе формирования индивидуального стиля деятельности учителя: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Загуменных Нина Александровна. – Курск, 2005. – 160 с.

5. Либина А. В. Совпадающий интеллект: человек в сложной жизненной ситуации / А. В. Либина. – М.: Эксмо, 2008. – 400 с. – (Психологическое образование).

6. Массанов А. В. Суб'єктивні чинники виникнення психологічних бар'єрів в діяльності особистості / Анатолій Вікторович Массанов // Наука і освіта. – 2009. – № 6. – С. 34–38.

7. Осокина О. И. Медико-психологическая характеристика невротических расстройств у музыкально-педагогических работников: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.04 / Осокина Ольга Игоревна. – Донецк, 2008.

8. Парыгин Б. Д. Психологический барьер и его

природа / Борис Дмитриевич Парыгин // Социальная психология и философия. – Вып. 3. – Л., 1975. – 176 с.

9. Санникова О. П. Эмоциональность в структуре личности / Ольга Павлівна Санникова. – Одесса: Хорс, 1995. – 334 с

10. Сопілко Н. В. Особливості подолання психологічних бар'єрів у студентів в процесі навчання: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 "Вікова та педагогічна психологія" / Сопілко Наталія Вікторівна. – Хмельницький, 2008. – 18 с.

REFERENCES

1. Sannikova, A. O. (2010). *A. s. Dyferentsialna diahnostyka skhylnosti do perezhivan stsenichnykh barieriv (psykhodiagnostychnyi kompleks metody) [Differential diagnosis of predisposition to experience scenic barriers (psychodiagnostical complex procedures)]*. [in Ukrainian].

2. Vasilyuk, F. Ye. (1984). *Psikhologiya perezhivaniya (analiz preodoleniya kriticheskikh situatsiy) [Psychology of experience (analysis of overcoming critical situations)]*. Moscow: Izd-vo Mosk. un-ta [in Russian].

3. Galygin, V. F. (1974). O proyavleniyakh psikhologicheskogo baryera pri vnedrenii ASU [About the manifestations of a psychological barrier in the implementation of the ACS]. *Sotsialno-psikhologicheskie problemy rukovodstva i upravleniya kollektivami – Socio-psychological problems of leadership and management of collectives*. (pp. 21). Moscow [in Russian].

4. Zagumennykh, N. A. (2005). Psikhologicheskie baryery v protsesse formirovaniya individualnogo stilya deyatel'nosti uchitelya [Psychological barriers during the formation of the teacher's individual style]. *Candidate's thesis*. Kursk [in Russian].

5. Libina, A. V. (2008). *Sovpadayushchiy intellekt: chelovek v slozhnoy zhiznnoy situatsii [Coincident intelligence: people in difficult life situations]*. Moscow: Eksmo [in Russian]

6. Massanov, A. V. (2009). Subiektyvni chynnyky vynyknennia psykhologichnykh barieriv v diialnosti osobystosti [Subjective factors of psychological barriers in the work of identity]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 6, 34-38 [in Ukrainian].

7. Osokina, O. I. (2008). Mediko-psikhologicheskaya kharakteristika nevroticheskikh rasstroystv u muzykalno-pedagogicheskikh rabotnikov [Medical and psychological characteristics of neurotic disorders of the musical pedagogical workers]. *Candidate's thesis*. Donetsk [in Russian].

8. Parygin, B. D. (1975). Psikhologicheskii baryer i yego priroda [Psychological barrier and its nature]. *Sotsial'naya psikhologiya i filosofiya – Social psychology and philosophy*, 3. Leningrad [in Russian]

9. Sannikova, O. P. (1995). *Emotsionalnost v strukture lichnosti [Emotionality in the personality structure]*. Odessa: Khors [in Russian].

10. Sopilko, N. V. (2008). Osoblyvosti podolannia psykhologichnykh barieriv u studentiv v protsesi navchannia. *Extended abstract of candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].

A. A. Санникова

ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СЦЕНИЧЕСКИХ БАРЬЕРОВ

Изучение индивидуально-психологической специфики переживания сценических барьеров и их характеристик осуществлялось у исполнителей, различающихся эмоциональной диспозицией. Корреляционный анализ обнаружил наличие отрицательных значимых связей показателей модальности Р (радость) и положительных связей модальностей Г (гнев), С (страх) и П (печаль) с большинством показателей сценических барьеров. Анализ профилей сценических барьеров выделенных групп испытуемых показывает определенное сходство в содержании проявлений сценических барьеров у трех групп лиц с доминированием отрицательных эмоций (Г, С, П) и обнаруживает совсем противоположные проявления у лиц с эмоциональной диспозицией "радость". Доказано, что эмоциональность, которая характеризует отношение к миру (позитивное или негативное), способ взаимодействия с ним (активный, или пассивный) и направленность на объект или от него, влияет и на специфику сценических барьеров. Установлено, что особенности переживаний, палитра эмоциональных переживаний, экспрессия, поведение, которые сопровождают сценические барьеры, особенности их контроля и регуляции, выбор способов поведения, направленных на торможение сценических барьеров, отличаются у лиц с разной эмоциональной диспозицией. Выявлено, что лица со склонностью к переживаниям сценических барьеров, у которых диагностирована эмоциональная диспозиция с отрицательным знаком (доминирование эмоций паттерна "гнев", или "страх", или "печаль"), в отличие от лиц, несклонных к сценическому барьеру и с доминированием эмоции паттерна "радость", создают внутренне личностное когнитивно-эмоциональное напряжение. Показано, что для исполнителей, переживающих сценические барьеры, характерно искаженное понимание себя, отказ от рефлексии по поводу своих состояний и поведения, обесценивание себя как исполнителя, демонстрация неадекватных эмоциональных реакций, страхов. Объективным следствием такой направленности личности исполнителя является возникновение реальных сбоев в процессе сценической деятельности, отсутствие успеха и даже срывы, которые могут привести к отказу от профессиональной деятельности.

Ключевые слова: сценический барьер, эмоциональность, тип эмоциональности, индивидуально-психологические особенности

A. O. Sannikova

INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF STAGE BARRIERS

Individual psychological specifics of experiencing stage barriers by performers who differ in emotional disposition and their characteristics were provided in the article. Correlation analysis revealed the presence of negative meaningful connections of modality j (joy) indicators and positive correlations of modalities a (anger), f (fear) and s (sadness) with the majority of stage barriers indicators. Analysis of profiles of stage barriers in identified groups of subjects shows a certain similarity in the content of the manifestations of stage barriers in three groups of individuals with the dominance of negative emotions (f, a, S) and finds quite the opposite effect in the group of people with emotional disposition of "joy". It is proved that emotionality which characterizes one's attitude to the world (positive or negative), a way to interact with it (active or passive) and the direction to or from the object affects the specificity of stage barriers. It is found that the peculiarities of feelings, the palette of emotional experience, expression, behavior that accompany stage barriers, peculiarities of their control and regulation, the choice of behavior aimed at braking stage barriers are different for individuals with different emotional disposition. It is revealed that individuals with a tendency to experience stage barriers who were diagnosed as those with a negative signs of emotional disposition (the dominance of emotions "anger" or "fear", or "sadness" pattern), as opposed to those who are averse to the stage barriers and with dominance of emotions of pattern "joy", create an inner personal cognitive and emotional stress. It is shown that performers, who experience stage barriers, are characterized by a distorted self-understanding, they are non-reflective about their state and behavior, depreciate themselves as performers, demonstrate inappropriate emotional reactions, fears. The objective consequence of this orientation of the performer's personality is a real occurrence of failures in the process of stage activity, lack of success, and even breakdowns which can lead to the abandonment of their professional activity.

Keywords: stage barrier, emotionality, emotionality type, individual psychological peculiarities.

Подано до редакції 11.07.14
